

MADRID 2003

Konverentsi teema “ Euroopa Liidu laienemine ja puudega inimesed: ONCE mudel”

Koht: Madrid, hotell Confortel Suites, Lopez de Hoyos, 143

Eesti Puuetega Inimeste Koja esindajatena viibisid konverentsil:

Sirje Tihhonova, Raissa Keskküla, Avo Falkenberg ja Genadi Vaher

Kokkuvõtte koostasid Raissa Keskküla, Avo Falkenberg

Lühikokkuvõtte ettekannetest

Teisipäev, 22. juuli

Konverentsi juhtis **Rafael Gonzales Millan**, ONCE Rahvusvaheliste Suhete Nõukogu tegevjuht

Avatseremoonial võtsid sõna:

Rafael Gonzales Millan:

Euroopa 15 liikmesriigis on kokku 40 milj. puudega inimest. Uute liikmesmaade liitumisega kasvab see arv veelgi. Suureks probleemiks on puuetega inimeste tööhõive, mis käesoleval ajal on väga madal. Vastu on võetud erinevaid seadusi parandamaks puuetega inimeste tööhõivet. Tunduvalt on paranenud koostöö kolmanda sektoriga. Euroopa Nõukogu on moodustanud ekspertnõukogu jälgimaks uute liikmesmaade seaduste vastavust Euroopa nõuetele. Tegevuseks on eraldatud 16.milj eurot, millest 7 milj. suunati liituvate riikide puuetega inimeste katusorganisatsioonidele. Oluliseks osaks on selles töös kogemuste vahetamine. Kongressile oli kutsutud liituvate maade puuetega inimeste katusorganisatsioonide ja pimedate esindajad. Lisaks ka Rumeenia, Türgi, Bulgaaria, Venemaa, Portugali, Valgevene j.t. samade organisatsioonide esindajad.

Lucia Figar, Sotsiaalameti peasekretär:

Rahvastikust on 10-15% puuetega inimesi, nendest 60% naised. Programm “Puuetega inimeste tööhõive laienevas Euroopas” peab kiirendama olukorra parandamist tööhõive osas ja parandama sotsiaalabi jõudmist puuetega inimesteni. Hispaanias on selle programmi toetusel loodud 100 000 uut töökohta. Vajalik on koostöös erinevate maadega jõuda parima lahenduseni.

2001-2006 aasta programm kaardistab erinevad takistused, mis on piiranguks puuetega inimeste integreerumisel ühiskonda ja puuetega naiste diskrimineerimist, tegevusse on kaasatud valitsusvälised organisatsioonid. Jälgitakse, et oleks kaitstud puuetega inimeste õigused ja nende võrdne kohtlemine ühiskonnas ning parandatakse informatsiooni kättesaadavust. Rahvusvahelises perspektiivis on kavas vastu võtta seadus võrdsete võimaluste kohta. Hispaanias on vastav seadus parlamendi eeltöös.

Ümarlau teema: “Arvamusi laieneva Euroopa kohta”

Esitab: **Gabriel Cisneros**, Hispaania Parlamendi ja Euroopa Konvendi liige:

Pisut EL Konvendi taustast. On olnud palju kriitikat meie tegevuse kohta, et oleme tegutsenud mittedemokraatlikult. Pean siiski nentima, et EL organisatsioonid on moodustatud demokraatlikult ja oma tegevuses püüame järgida demokraatlikke põhimõtteid. Uue 10 liikmesmaa liitumine on suur hüpe, mis toob kaasa suuri muutusi ja probleeme. Tegevuse hõlbustamiseks on välja töötatud infokaust. Üksteist kuud kestnud töö tulemusena anti välja konstitutsiooniline dokument. Vaatamata esinenud kriitikale on see siiski suur samm edasi EL ühises tegevuses.

Esitab: **Carlos Carnero**, Euroopa Parlamendi ja Konvendi liige

Minu teemaks on : diskrimineerimise vastu.

Põhiseadus sisaldab vabaduse ja diskrimineerimise teemasid. EL tegevuse märgusõnadeks on : võitlus diskrimineerimise ja ebavõrdsuse vastu. Artiklis 3 – räägitakse diskrimineerimisest ja puuetega inimeste õigustest. Lisaks liituvatele riikidele, töötame ka nende riikidega, kes on tulevikus liitumas EL-ga.

Esitab: **Miguel Fuertes**, Hispaania Välisministeeriumi juures asuva sisekaubanduse koordinatsiooni ja omavalitsuspoliitika peadirektor:

Tulen just Brüsselist ja on hea meel osaleda siinsel konverentsil. Tänavune aasta on EL Puuetega Inimeste aasta. EL on koostööaldis kogu geograafilises ulatuses. Uute liikmesriikide puhul tuleb võtta arvesse nende vajadused, kuna nad on kannatanud NL okupatsiooni all. Meil on koostööprogrammid ka

väljaspool EL olevate Vahemeremaade riikidega, millesse on haaratud Bulgaaria, Rumeenia ja Türgi. Koostöö nendega edeneb edukalt. EL tegevusprogramm on välja kujunenud 50 koostööaasta tulemusena. Praegu on ülemikuperiood, edaspidi peab EL tegutsema 25 riigi koostööorganina. Praegu on võimatu analüüsida, millist kasu uued riigid saavad koheselt peale liitumist.. See on pidev protsess, mis on suunatud tulevikku. EL-dus rakendatakse erinevaid programme ja tuleb olla selles osas aktiivne, et neist kasu saada. Euroopa majandus tuleb muuta konkurentsivõimeliseks ja selles osas käib töö pidevalt. Igatahes on selles protsessis võimalused parandada kõikide tööhõivet.

Arutelu

Türgi : tänane ONCE, et meil on võimalik osaleda sellel konverentsil.

1. Kuidas oleks võimalik parandada puuetega inimeste organisatsioonide koostööd?

Vastus: On tulemas valitsusväliste organisatsioonide konverents. Internetis on see olemas ja kõik võivad esitada oma seisukohti. ONCE on väga aktiivselt osalenud selles protsessis.

2. Oleks soovitav, et selliseid konverentse nagu tänane, korraldataks ka nendes riikides, mis veel ei ole kandidaatriigid, näiteks Türgis. Siis saab ka Türgi valitsus teada sellest, mis toimub Euroopas.

Vastus: Küsimus on põhjendatud. Võiks ju tõesti korraldada ka Türgis, aga see on siiski iga riigi oma otsustada, kuidas ta oma tegevust kavandab. On hea, et Türgi esindajad on huvitatud koostöö laiendamisest ja julgustame türki kolleege töötama selle nimel edasi. Nii Türgi kui ka teiste riikide puuetega inimeste organisatsioonid peavad tegema lobitööd kohapeal, et sellega mõjutada oma riigi valitsusi täitma EL ulatuse heaks kiidetud seisukohti.

Hispaania paraolümpiakomitee:

1. Kuidagi ei saa rahul olla Olümpiakomitee autoritaarse juhtimisega. Kas on loota paranemist ?

Vastus: EL põhikirjas ei ole eraldi välja toodud sporti ja sellega seonduvat, kuid hariduse all on klausel “erivõimaluste loomine” ja see annab kaudselt võimaluse suunata ka sporditööd.

Portugal: tänane võimaluse eest osaleda konverentsil.

1. Millised tagajärjed võivad olla Euroopa konstitutsiooni vastuvõtmisel puuetega inimestele ?

Vastus: Loodame, et ühtse ideoloogia abil saame parandada puuetega inimeste olukorda. Artikkel 33, kus räägitakse kestvast majanduslikust arengust, võimaldab parandada tööhõivet. Tähtis on võidelda sotsiaalse solidaarsuse eest, et tagada puuetega inimestele võrdsed võimalused.

Teema “ Puuetega inimeste tööhõive tulevases Euroopa Liidus”

Esitab: **Candido Mendez**, Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni president:

Hispaanias tähistatakse käesoleval aastal ONCE 65. aastapäeva. Tööhõive puuetega inimestega on komplitseeritud küsimus. Et anda puudega inimesele korralik haridus, peab ta saama heal tasemel rehabilitatsiooni, mille läbi luuakse võrdsed võimalused tööhõives. Peab olema võrdne juurdepääs haridusele ja samuti informatsioonile. See on suur väljakutse ühiskonnale. Võrdsete võimaluste põhimõtte rakendamine kõrvaldab takistused ja diskrimineerimise. Parandama peab puuetega inimeste kutseõppe kvaliteeti, juurdepääsu haridusele ja inimväärse elu tagamise puuetega inimestele. See on pikaajaline protsess, milleks on vajalik dialoogi valitsusväliste ja teiste organisatsioonide vahel. Selleks, et pääseda avalikule tööturule ei tule rõhutada puuet, vaid tööalaseid oskusi, haridust jne. Ettevõtete juhtidel peab olema teavet, kuidas puuetega inimesi tööle rakendada, kuidas toetab riik firmasid sellisel juhul, jne. Tagatud peab olema takistusvaba juurdepääs transpordile.

Tuleb ergutada valitsuse ja ametiühingute dialoogi puuetega inimeste küsimustes, kõrvaldada eelarvamused ühiskonnas..

2001.aastal kirjutati Genfis alla kokkulepe, kus rõhutati puuetega inimeste potentsiaalseid võimalusi tööhõives, mis vastavalt seadusele kehtestab 2% töökohtadest puuetega inimestele üle viiekümne töökohaga ettevõttes. Selline seadus on olemas ka Hispaanias, aga mitte kõik firmad ei järgi seda.

Arutelu

Slovakkia

1. Slovakkias vähendatakse pensioni töötavatel inimestel, kuidas on olukord Hispaanias?

Vastus: Sotsiaaltoetused on riigiti väga erinevad. Isegi konvendis ei ole seda käsitletud. EL tasandil ei ole ühtlustatud sotsiaaltoetuste süsteemi.

Portugal

1. Oleks hea, kui puuetega inimesed saaksid töötada EL institutsioonides, et EL tagaks puuetega inimeste tööhõive.

Vastus: käeoleval Puuetega Inimeste Aastal tuleb avaldada survet, et arvestataks seaduse punkti 2% osas ja et riigid viiksid sisse oma seadustesse selle kvoodi.

Küpros

1. Kas on mingeid väljavaateid anda välja direktiivid, et kandidaatriikides oleks võimalik tutvustada ja kasutusele võtta positiivseid meetmeid parandamiseks sellega puuetega inimeste õigusi.

Vastus: vajalik on avaldada survet liikmesriikides ja tuua välja konvendis olevad punktid ning pöörata need täitmiseks.

Kolmapäev, 23. juuli

Päevateema “Erinevad juhtimismudelid”

Teema 1. Esitab: **Francisca Candidas, IMSERSO** (Migratsiooni ja Sotsiaalhoolekande instituut)
“Sotsiaalse integratsiooni mudelid valitsuse vaatekohast lähtudes”

Malagas 8. mail toimunud konverentsil arutati Hispaania puuetega inimeste olukorda:

- ☐ kuidas rakendada uuemat tehnoloogiat puuetega inimeste jaoks
- ☐ kuidas paremini esindada erinevate puuetega inimesi

Interneti võimalus on rikastanud puuetega inimeste elu ja andnud võimalusi rakendada puuetega inimesi tööle erinevatesse valdkondadesse. Eriti oluline on olla kontaktis valitsusega ja murda läbi bürokraatiast, et saavutada paremaid tulemusi. Saame vahetada kogemusi, et leida meetmeid puuetega inimeste integreerimiseks. Oleme välja töötamas riikliku süsteemi tööks puuetega inimestega tagamaks tõketeta juurdepääsu avalikele asutustele, transpordile, informatsioonile jne. Selle tegevuse finantseerimiseks kuluv raha tuleb peaaegu täielikult riiklikust eelarvest.

Hispaanias on 3,5 milj. puudega inimest kellest suurema osa moodustavad naised ja vanemad inimesed sest keskmise vanuse kasvuga kasvab ka puudega inimeste arv. Erinevateks toetusteks (töötasud, transport, kommunikatsioon jne.) on välja makstud 6 milj. eurot (prioriteediks on transporditoetused).

20. milj ulatuses on toetatud IMSERSO uurimisprojekte. Näiteks kurtidele 450 tuhat eurot. Meil on väga hea koostöö ONCE-ga. On olemas riiklik toetussüsteem puuetega inimeste töö toetamiseks.

Käesoleval ajal on parlamendis käsitlemisel “Võrdsete võimaluste ja mittediskrimineerimise eelnõu”.

Töö käib erinevate mallide järgi. Töötame “Iseseisva töö seaduse” kallal, mis peab olema vast võetud 2007. aastaks.

IMSERSO loosung on: ükskõik, kus inimene on sündinud on tal õigus saada kvaliteetset abi.

Teema 2: **CERMI “ Hispaania puuetega inimeste nõukogu – tema tegevus ja roll.**

Tema rolli tähtsus erinevate organisatsioonide esindajana”

Esitab: **Alberto Arbide**, CERMI volinik Euroopa küsimuste alal

Kui läheme peateema juurde, siis räägime sellest, mida puuetega inimene on võimeline tegema.

CERMI on kõikide puuetega inimeste esindaja Hispaanias. Esindame 10% elanikkonnast. Eesmärgiks on avada kõik teed kommunikatsiooniks. Me ei saa arvestada ainult 3,5 milj. puudega inimese, vaid ka nende pereliikmetega. Me teeme poliitilist tööd nende huvide kaitseks. See on selleks, et kõrvaldada ebavõrdsus ja vältida diskrimineerimist. Selle ühise platvormi abil saavutame tulemusi oma tegevuses. Me ei ole seotud ühegi parteiga ja oleme poliitiliselt täiesti iseseisvad. Organisatsioon peab olema tugev, et ametivõimud teda aktsepteeriks. Peame olema algatamisvõimelised, töötama välja eesmärgid ja olema nähtavad ühiskonnas. Peame selgitama mis on puue ja välja saama eraldatusest.

CERMI on loodud 1993.a. ja registreeritud iseseisvaks üksusena 1996. aastal. CERMI loodi erinevate liitude (füüsiliste, vaimsete jne.) liitumisel. Asutajaliikmeid oli 6, hiljem liitusid teised puuded ja haigused. On loodud paraolümpia grupp.

Peame tegema tugevat tööd, et pääseda välja suletusest. Parlamendis on käsitusel seaduseelnõu “Puudeliste takistuste kõrvaldamine”, milles käsitletakse väljaõpet, tööhõivet, sotsiaalset kaitset, erinevaid toetusi, pensione, hooldust nendele, kes ei tule toime iseseisvalt. Oluline on tehnika arendamine. Näiteks on meil palju kasutatud interneti abi ja moderniseeritud telefonisidet.

Naiste diskrimineerimise lõpetamine on eriti oluline, sest nemad kannatavad topelt. Töö peredega on üks suund. Teame, et just emad ja õed on toeks puudega inimesele peres ja nad kannavad suurt koormat. Tuleb tunnustada nende tööd. Eriti raske on puuetega inimeste olukord maapiirkondades. Meil on valitsusega avatud dialoog selles küsimuses. Oleme teinud erinevaid ettepanekuid ja alates 1997. aastast on paranenud tervishoiusüsteem, teaduse saavutuste ja kaasaegse tehnoloogia kättesaadavus. CERMI teeb koostööd valitsusega, et puuetega inimestele oleks haridus kättesaadavam (viipekeele programm on arutelul ministeriumis).

Meie missiooniks on puuetega inimeste heaolu parandamine.

Teema 3 “ONCE olevik ja tulevik: organisatsioonilised perspektiivid”

Esitab: **Angel Sanchez Canovas**, ONCE peadirektor

1938. aastal loodi Hispaania Pimedate Organisatsioon. Kodusõja-aastad olid Hispaania laostanud. See oli raske aeg, kuid tasapisi hakkas elu paranema. Sotsiaalhoolekande ministerium loodi Hispaanias 1981.a. 1982.a. hakati demokraatlikult valima ONCE juhte ja 1984.a. hakkas meie organisatsioon tegelema mitmetes piirkondades ja provintsid. Aastal 1987 alustati loterii korraldamist, millega kaasnes suurem iseseisvus. Organisatsiooni tegevus normaliseerus, saime luua 20 tuhat uut töökohta. Korraldasime üle 60 tuhande kursuse ja koolituse, et õpetada inimesi osalema oma tegevuses. Lõime ka oma fondi. Ühendame üle 2000 erinevat regionaalset organisatsiooni Hispaanias, mis esindavad 3,5 milj. puudega inimest.

Töökohtade loomine oli meie leid. Põhimõte on selles, et inimene ei oleks koormaks ühiskonnale ja riigile. Meie organisatsioonil on 50 liikmeline juhtnõukogu. Igal Hispaania piirkonnal (neid on 17) on oma juhtnõukogu. Meie hääl peab kõlama läbi kõikide nõukogude. Igal organisatsioonil on oma tegevjuhid.

ONCE eesmärgiks on olla ühenduses teiste puuetega inimeste organisatsioonidega.

ONCE ÄRIÜHING

Loterii poolt toodetud tulu läheb ringlusse. Eesmärgiks on toota varalist jõukust, anda tööd, parandada sotsiaalset olukorda ja elatustaset. Oma tulust anname 13% teistele puudelistele. Teeme koostööd nii riigi kui ka erasektoriga. On toetanud üle 44 tuhande töökoha loomist. ONCE äriühing on katusorganisatsiooniks üle 60 ettevõttele, kus üle 70% töötajatest on puudega inimesed.

ONCE põhimõtteks on solidaarsus ja integratsioon. See on tähtis meile kõigile.

Me otsime võimalusi, et luua maailma kus ei ole mingeid takistusi.

Arutelu

Türgi

1. Kui ONCE on selline varaline jõukus, milleks veel riigi abi? Riigi poolt on see ju suur vastutulelikkus, et lubatakse teha äri.

Vastus: Ainult raha ei taga puuetega inimestele neid teenuseid, mida nad vajavad. Riiklike seadustega peab kindlustama puuetega inimestele vajalike teenuste loetelu. Näiteks on ONCE kavas saavutada olukord, et pimedad saaks hariduse oma elukohajärgses piirkonnas. Selleks on eelnevalt vaja rehabiliteerimist nii lastele kui nendele, kes õnnetuse või muul põhjusel kaotavad nägemise. Nägemise kaotamine on psühholoogiliselt raske ja lisaks psühholoogilisele rehabiliteerimisele vajab inimene toimetuleku-, liikumise- j.m. rehabiliteerimist. Et need teenused oleksid kättesaadavad peab olema vastav seadusandlus.

Tšehhi

1. Kuidas toimub finantseerimine, kuidas koolitatakse inimesi?

Vastus: CERMI koosseis on väike, kuid teeme efektiivset tööd. Finantsilist tuge saame IMSERSO-lt.

Portukal

1. Kas ONCE mudelit (s.t. loterii) on võimalik üle kanda teistesse riikidesse?

Vastus: On võimalik, aga igal maal on oma süsteemid. Esiteks nõuab see väga tugevat organisatsiooni ja head koostööd. Teiseks, peab olema sotsiaalne surve ja dialoog valitsusega.

Meile tõi suure muudatuse 1975. aasta, kui demokratiseerimise tulemusena saime suurema iseseisvuse ja rahastamist erinevatest fondidest.

Väga oluline on organisatsiooni professionaalsus. Mida tugevam on organisatsioon, seda suuremat mõju omab ta lobi- ja ühistöös. Peab arvestama, et üksnes heategevuse toel ei suuda organisatsioon toimida, vajalik on tugev majanduslik baas.

Ungari

1. Kuidas tegutsevad teised puudeliigid?

Vastus: Saavad abi riigilt, taotlevad toetust erinevate projektide kaudu ja neid toetab ka ONCE.

Slovakkia

1. “Puuetega inimeste diskrimineerimise seadus” – kes tõestab, et diskrimineeritakse?

Vastus: seaduses on teatud kontseptsioonid diskrimineerimise kohta, näit. töö saamisel. Töö peab olema võrdselt kättesaadav kõigile. Seadus on alles valmimisjärgus, aga põhimõte on selles, et oleks võimalik viia probleem kohtumenetlusse.

Venemaa

1. Kas ONCE on mingeid erilisi maksusoodustusi ?

Vastus: Ei, samad soodustused, kui teistelgi NGO organisatsioonidel.

Teema 4 “Euroopa assotsiatiivse mudeli tähtsus pimedate ja puuetega inimeste õiguste kaitsel” EBU, EDF

Esitab: **Alberto Arbide**, CERMI volinik Euroopa küsimuste alal

ONCE eesmärgiks on olla tuntud erinevates sfäärides, et saada uusi kogemusi ja vahendada oma mudelit teistele. Teadmised ja kogemused on väga vajalikud. Juba eelnevalt on räägitud keerulisest tööst sotsiaalse turvalisuse loomisel. Oleme rääkinud oma organisatsiooni tööst Hispaanias. Pakume tööd puudega inimestele (näiteks 15 tuhat loteriipileti müüjat on puudega inimesed). Lisaks sellele kogume telefoni teel teavet inimeste eluolu kohta. Teeme koostööd poliitikutega, teavitame meedia kaudu oma tegevusest. Meil on hea koostöö teiste mittetulundusorganisatsioonidega, et töötada käsikäes ühiste eesmärkide elluviimise nimel. Lisaks siseriiklikule tegevusele on meil kogemusi ka välissuhetes. Teeme koostööd Euroopa, Ladina-Ameerika ja Aafrika maadega, samuti EBU ja EDF-ga.

EDF liidab kokku kõik Euroopa puuetega inimeste katusorganisatsioonid. Eesti on siin vaatleja rollis. Tegevuse eesmärgiks on puuetega inimestele takistuseta keskkonna loomine. EDF ei võta üle teiste organisatsioonide rolle vaid probleeme lahendatakse koostöös erinevate NGO-dega, nagu ONCE, CERMI ja teised.

Eesmärkide täideviimiseks teavitatakse ühiskonda erinevate teabekanalite kaudu puuetega inimeste vajadustest ja probleemidest. Selgitame, mida tähendab olla puudeline. Mitte ainult tööhõive, vaid kogu ühiskonda hõlmav tegevus (haridus, liikumine jne.) on meie tegevusvaldkonnaks, kus peame arvesse võtma kõikide puudeliikide erivajadusi. Peame teavitama ühiskonda suurest vähemuste grupist – puudelistest. Uus diskrimineerimisvastane seadus on tulemas. Koostöös uute liituvate riikidega peame välja töötama programmid, mille kaudu saavad uued liikmesriigid toetada oma puudega inimeste integreerumist ühiskonda. Kavas on välja anda käsiraamat. Peame ühiselt võitlema diskrimineerimise vastu, et nii sotsiaalne kui ka majanduslik heaolu oleks kindlustatud ka puudega inimestele.

Teema 5 “ONCE rahvusvahelised mõõtmised”

Esitab: **Xavier Grau**, ONCE Rahvusvaheliste Suhete Komisjoni liige

Võib jääda mulje, et ONCE rahanduslik olukord on nii tugev, et pole probleeme oma tegevuse rahastamisega. Tegelikult peame kogu aeg otsima uusi võimalusi, et läbi viia rahvusvahelisi projekte. Selle tegevuse patrooniks on olnud ka meie kuningas. Meil on Ladina-Ameerikale suunatud projekte, mille eesmärgiks on parandada Ladina-Ameerika maade pimedate konkurentsivõimet avalikul tööturul. Rahvusvahelises koostöös on oluline roll olnud Punasel Ristil. Need on pikaajalised projektid, mille käigus oleme analüüsinud raha perspektiivse ja tulutoova kasutamise võimalusi. Rahvusvahelises koostöös on väga oluline juhtide hea haridus ja oskused suhelda kõrgel tasemel.

Teema 6 “Pimedate ja puuetega inimeste tegelik olukord EL raames meedia vaatekohas lähtudes”

Esitab: **Pedro Fernandes**, TV programmidirektor

Ma ei ole küll ekspert puuetega inimeste alal, aga kui olen jälginud ONCE poolt läbiviidavaid kampaaniaid TV-s tutvustamaks oma tegevust, siis olen märganud nende kampaaniate positiivseid tulemusi. Tunduvalt suurenes kampaania tulemusena ONCE loteriide läbimüük. On väga oluline, kui puudeliigid teavitavad meedia kaudu oma probleeme ja tutvustavad oma tegevust. TV ei ole ainuke võimalus, palju kasutatakse ka raadiot ja ajakirjandust. Vajalik on teavitada erinevatest takistustest erinevate puudeliikide puhul. Näiteks ehituslikud takistused – sageli terved inimesed ei mõista, millised takistused esinevad puudega inimestel tänavatel ja hoonetes liikumisel.

Oluline on tehnika arendamisel arvestada puudega inimese vajadusi. Selles osas on meil Hispaanias palju ära tehtud, kuid peame nentima, et näiteks Ameerikas on olukordunduvalt parem.

Aruteli

Slovakkia:

Tänu Hispaania aktiivsele rahvusvahelisele tegevusele saame osaleda käesoleval konverentsil. Oleme tänulikud koostöös Hispaaniaga läbiviidud projekti eest, mis andis meile tehnilist abi ja parandas tunduvalt meie konkurentsivõimet.

Septembris toimub Slovakkias konverents, kuhu on kutsutud kõik Euroopa Liidu maad. Teeme ettepaneku, et ka teised maad korraldaksid selliseid konverentse.

1. Kas on Euroopas ühtseid reegleid näiteks infotehnoloogia, juurdepääsetavuse, üldtranspordi jne kohta ?

Vastus: Vajalik on välja töötada ühtsed standardid. Hispaania Teaduse ja Tehnika Ministeerium tahab aasta lõpuks valmis saada standardi, mille alusel peab olema kõigil juurdepääs internetile ja firmade kodulehekülgedele.

Malta

1. Pimekurdi lapse ema tõstis üles küsimuse- kuidas saab pimekurt osaleda salajasel hääletamisel? Vastus: Ei oska sellele küsimusele vastata, see on laiem probleem. EDF- is on see arutelul, aga tulemusi veel ei ole.

2. Kuidas on tekkinud olukord, et ONCE on saanud õiguse tegeleda loteriiga?

Vastus: See on ajalooliselt välja kujunenud olukord. Juba enne 1938. aastat olid meil spetsiaalsed organisatsioonid, mis rahastasid meie tegevust loteriipiletite müügist saadavast tulust.

1938.aastal aga andis riik ONCE- le õiguse oma loterii käivitamiseks. Igal maa peab leidma ise võimalused oma tegevuse rahastamiseks.

Ungari

1. Kui palju töötab puudega inimesi EL avalikul tööturul ja toetatud töökohtadel?

Vastus: Ei oska öelda, aga Hispaanias töötab 1500 puudega inimest tavalistel töökohtadel. Alates 1996.aastast on loodud 100 000 toetatud töökohta. Need on erinevad keskused ja ka firmad kuna Hispaanias saavad toetust firmad, kes võtavad tööle puudega inimesi.

Näiteks Baskimaal panevad vaimupuuetega inimesed kokku telefone, erinevaid elektroonilisi komponente jne. Need on täiesti tavalised tööd ja kvaliteet peab olema sama, mis tervete inimeste töö korralgi.

Neljapäev, 24. juuli

Päeva teema “ **ONCE mudel**”

Teema 1 “ **ONCE sotsiaalsed aspektid: Sotsiaalsed teenused ...**”

Esitab: **Vicente Palacios**, ONCE Sotsiaalteenuste osakonna asesekretär

Miks pakub ONCE teenust nägemispuudelistele? See on Hispaania riigi poolt delegeeritud ülesanne, et võimalikult hästi rahuldada nägemispuudelistel vajadusi. Oleme täitnud meile antud ülesannet hästi- meil on suur hulk teenuseid ja meie juhid on pimedad inimesed, kes on kõrge professionaalse tasemega. Teenuste pakkumisel püüame viia teenuse võimalikult lähedale vajajale, et ta ei peaks olema eemal perest. See on väga oluline aspekt, sest annab hea võimaluse integreeruda pimedal inimesel sellesse sotsiaalsesse keskkonda kus ta elab. Oluline on töö pere ja kohaliku sotsiaalse keskkonnaga, kus pime viibib. Selleks me teeme abivajajatele individuaalsed plaanid, sest just individuaalne lähenemine loob aluse heaks tulemuseks.

Töös perega peame arvestama , et kui peresse sünnib pime laps, puuduvad perel oskused kasvatada ja õpetada oma last. Perele õpetatakse pimedaga suhtlemist, räägitakse õppimisvõimalustest jne.

Hispaanias õpib 95% pimedatest lastest tavakoolis. Koolis jälgitakse ja toetatakse lapse õpinguid.

Vastavalt vajadusele töötatakse välja strateegia lapse arendamiseks. Koostöö vanematega on tihe. Lapsel peavad olema vajalikud abivahendid ja materjalid (punkt kirjas materjalid, reljeefsed kaardid, arvuti jne.)

Peab olema inimene, kes õpetab kasutama vajalikke tehnilisi ja muid abivahendeid. Vajadusel ka ettelugeja. Juhendatakse õpetajaid töös pimedaga lapsega. Lapsel peab olema kindlustatud kõik võimalused õppimises tavakoolis.

Lapse toimetulekuks tavakoolis saab ta vajalikud oskused (valge kepi kasutamine, liikumine, hügieen jne.) spetsiaalsetes rehabilitatsioonikeskustes. Rehabilitatsiooniteenus peab olema kvaliteetne ja

küllaldane, et kindlustada lapse eakohane areng. Hoolitseme, et igal sammul oleks kindlustatud lapse vajadused. Selle tulemusena kasvab tasakaalukas ja tugev isiksus. Meil on vastavad koordinaatorid selle multisotsiaalse tiimi töö juhtimiseks.

Kui pime inimene läheb ülikooli või tööle, peab ka sellisel juhul toimima toetuste mehhanism.

Kõrvale ei saa jätta globaalset aspekti, kus nähakse ette laiemad vajadused s.t. haridus, töövõimalus jne. Kui leiame sobiva töö, kohandatakse vajadusel töökoht ümber ja luuakse kõik võimalused pimedale inimesele töölerrakendamisel. Pidevalt toimub seadusmuudatusi, et vajadused oleksid kaetud. Pimedale inimesele peab olema täielik juurdepääs kõigele, s.h. ajalehed, ajakirjad jne.

Ka pensionile jäädes ei unustata inimest. Tegevus jätkub ka pensioniealistega, et nad saaksid elada integreeritult tavakeskkonnas.

Üldkokkuvõttes võime öelda, et me pakume vajalikku teenust pimedale inimesele kogu elu jooksul. Meie eesmärk on, et pime saaks rehabiliteerimisteenust sünnist surmani ja elada võimalikult normaalset elu oma pere keskel. Et seda teha, on vaja raha ja toimivat struktuuri.

Teema 2 “ONCE rahastamismudel”

Esitab: **Cesar Palcus**, ONCE finants- ja loteriiala asesekretär

Et tagada sotsiaalsete teenuste kättesaadavus, räägime rahastamise mudelist.

Juba möödunud sajandi alguses tegelesid pimedad loteriiga. Peale 1930. aastaid arenes välja täiuslikum süsteem, mis on aluseks meie tänapäevasele mudelile. Valitsuse dekreediga loodi ONCE-le võimalused trükkida ja müüa kuponge. See tõi kaasa suurel hulgal uusi töökohti ja hea rahastamisvõimaluse.

Tekkinud tuludest hakati rahastama sotsiaalteenuseid pimedatele. 1981. aastal andis kuningas välja dekree, mille tulemusena ONCE võimalused veelgi paranesid. 1984. a. töötati välja loterii uus süsteem ja moderniseeriti kõik loteriide süsteemid Hispaanias. Järsult kasvasid tulud ja tööle rakendati ka teiste puuetega inimesi.

1989. a. loodi spetsiaalne fond raha haldamiseks ning otsustati rahalised ülejäägid investeerida aktsiasse. 1991-1999 aastad olid väga olulised, kuninga dekreetide tulemustena loodi majanduslikud üksused, mille abil paranes majanduslik olukord tunduvalt.

Tänapäeval on 23 000 piletimüüjast 60% nägemispuudelisid. Pileteid müüakse tänavatel ja ka interneti kaudu. Meil on kavas valitsusega alustada läbirääkimisi, et muuta süsteem paindlikumaks.

ONCE tuludest moodustavad 99% loterii kaudu saadud tulud, millest 50% läheb võituteks, 20% tegevuskuludeks, ülejäänud sotsiaalseteks teenusteks pimedatele ja teistele puudegruppidele.

Euroopa on maailma enam loteriiga tegelev piirkond.

Teema 3 “ONCE Fond, tema sihid ja struktuur”

Esitab: **Carlos Ruben Fernandez**, ONCE Fondi president

Fond loodi 1989. aastal. Tänapäeva põhimõte on töö inimestega - eesmärgiks on luua paremad tingimused kõigile puudega inimestele, s.t. kõrvaldada takistused ühiskonnas. Me räägime puuetega inimeste vabast juurdepääsust, see puudutab üle 3 miljonit inimest Hispaanias. On küsimus nende identiteedis ja kutsalases tegevuses. Et puudega inimene tuleks toime igapäevaelus, vajatakse rehabiliteerimist. Põhimõtteks on olla täisväärtuslik riigi kodanik, see on ka puudega inimese põhiõigus. Tänu ONCE-le toimib fondi töö hästi, oleme aidanud luua üle 44 000 töökohta. Kui näiteks mõni firma soovib võtta tööle puudega inimese, toetab fond vajalik selle inimese tööleasumist. 15 aasta jooksul on eesmärgiks olnud uue tehnika juurutamine ja kättesaadavuse parandamine.

Oleme läbi viinud arvukalt erinevaid projekte, mille kaudu on toimunud kursused 15 tuhandele inimesele. Meie toetusel on korrastatud 830 maja, mis on spetsiaalselt kohandatud puuetega inimestele. Mitmed projektid on suunatud ligipääsetavuse parandamiseks (kõnniteed, ülekäigukohad jne.). Algusaastatel oli väga raske tegutseda, kuid nüüd, tänu valitsuse erinevatele otsustele on tunduvalt kergem.

Kuna ärialane tegevus on toonud suurt edu, on olnud võimalusi suurendada tööhõivet. See aga julgustab raha paigutamist tulutoovatesse ettevõtetesse.

Teema 4 “ONCE majanduslikud perspektiivid”

Esitab: **Jose Ma Arroyo**, ONCE Äriühingu president

Euroopas on tavaks, et teenuseid pakutakse valitsuse s.t. maksumaksja rahade eest. Meie valitsus on teinud erandi. Peale Franko surma kadus riiklik monopol ja kõik võivad korraldada loteriisid. Me peame arvestama väga tugeva konkurentsiga nii Hispaanias kui ka Euroopas. Selleks me olemegi loonud äri korporatsioonid. Nende ülesanne on toime tulla vabal turul ja tuua tulu ONCEle. Meie eesmärk on selles tegevuses võimalikult palju rakendada puuetega inimesi. Oleme moderniseerinud oma äri korporatsioone, et olla võimelised konkureerima tööturul. Oma tegevusega toetame ka teisi puudelisid. Töökohti on erinevaid: on pimedaid turvamehi, töötatakse tarkvara arendamisel, Kinnisvaramaakleritena, meil on väike reisibüroo, kus pakutakse erinevaid reisipakette puudega inimestele. Pimedad töötavad ka füsioterapeutidena. jne. Pakume teenuseid vanuritele ja hooldekodudele. On oluline, et äri grupp on tunnustatud ja omaks prestiiži avalikul tööturul. Oleme nõus andma abi teistele Euroopa riikidele-mitte raha vaid kogemusi.

Arutelu

Moldaavia- tänab võimaluse eest osaleda konverentsil, Ida-Euroopa maadele on see väga oluline.

Küsimus: Kas ONCE saab aidata ka teisi maid, näiteks Moldaaviat?

Vastus: Heameelega aitame käivitada sellist mudelit nagu meil on. Oleme väga avatud aga peame hindama igat konkreetset olukorda eraldi.

Malta

Küsimus: 1. Kuidas tasustatakse loterii piletite müüjaid?

Vastus: On põhitasu ja lisatasu tulust.

Küsimus: 2. Kes tasub rehabiliteerimise ja abivahendite eest?

Vastus: Rehabilitatsioonieenus ja abivahendid on puudega inimesele tasuta.

Portukal

Küsimus: Kas sotsiaaltöötajad on poliitikud või professionaalid?

Vastus: Professionaalid (rehabilitoloogid, tehnikud jne.)

Eesti

Küsimus: Kas kõigi pakutavate teenuste eest makstakse ainult fondi vahenditest või tuleb osa raha täiendavalt riigilt või omavalitsuselt? Kes maksab analoogiliste teenuste eest teiste puudeliikide puhul, kus sellist fondi ei ole?

Vastus: ONCE rahastab nägemispuudelite rehabiliteerimist ainult oma tuludest. Teised puudeliigid saavad abi ONCE-lt, riigilt, fondidelt ja oma äritegevuste kaudu.

Lõpetamine

Lõpetamisel osalevad Tšehhi ja Bulgaaria suursaadikud.

Tšehhi suursaadik:

On suur au olla lõpetamisel. Täna kogu südamest ONCE ja Euroopa Liidu Komisjoni Madridi osakonda korraldatud konverentsi eest. See konverents on tõestuseks, et integratsioon EL on tegelikkus. Teatud sfäärid liiguvad kiiremini edasi kui poliitiline sfäär. NITZA konverents lõi tingimused, mis lubab liikuda edasi EL laienemisel.

Bulgaaria suursaadik

Bulgaaria on saanud majanduslikku abi EL projektide kaudu. Täname selle eest ja on rõõm liikuda edasi ühiste eesmärkide poole.

ONCE rahvusvaheliste suhete osakonna tegevjuht

2003. aastal räägime integratsioonist ja tööhõivest. Puudutab see 8 milj. puudega inimest EL ulatuses.

Räägime puuetega inimeste aktsepteerimisest, räägime inimestest, kellel on samad kohustused ja õigused kui 1. sordi inimestel. EL peab ette nägema puuetega inimeste vajadused ja võtma neid arvesse.

Meie konverentsil on osalejaid puuetega inimeste organisatsioonidest ja valitsusasutustest.

Täname Euroopa Liidu Komisjoni, Euroopa Parlamenti, täname sponsoreid (turismifirmat, hotelli Confortel j.t.), et saime korraldada selle konverentsi. Täname kõiki osavõtjaid, kes te olete saanud tutvuda meie mudeliga. Isiklikult täna selle konverentsi meeskonda, tõlke, välissuhete osakonda ja kõiki teisi, kes on aidanud meil läbi viia seda konverentsi.